

Становище

от доц. д-р Бойко Пенчев,
от СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по славянски филологии,
доцент по научната специалност 05.04.03 „Българска литература”
относно

научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (теория и история на литературата), обявен в ДВ бр. 23/27.03.2015 г. с единствен кандидат гл.ас. д-р Йордан Ефтимов

I. Изследователска (творческа) дейност и резултати

1. Оценка на монографичния труд „Поетика на съгласието и несъгласието“ (Нов български университет, 2013)

Предложеният труд е ценно изследване върху българската литература от периода на тоталитаризма. Това не е нито всеобхватна литературна история на периода, нито опит за пренареждане или преизграждане на литературния канон. Амбицията на Йордан Ефтимов е да предложи едно сложно и авторефлексивно четене на избрани автори и текстове от епохата, като тази сложност се постига чрез вглеждането в историческата вписаност на литературните текстовете като дискурс, от една страна, и в стилистичната и поетологичната им направа, от друга.

В методологическо и теоретично отношение литературноисторическият проект на Йордан Ефтимов се разгръща в няколко посоки. Първата от тях е зададена от желанието да се следват принципите на Новия историзъм, според който литературният текст е интегрално свързан с дискурсивността на съответната историческа епоха и не може да бъде изолиран от идеологическите токове, които го пронизват. С други думи, радикална историзация на литературата. Този подход е разгърнат най-мощно в първата глава на монографията, „Дисперсната идеология“ и особено в подглавата, посветена на поезията на Христо Фотев. Твърдението на Ефтимов, полемично насочено с оглед контекста на съвременните изследвания върху литературата на социализма, е, че не можем да ограничим територия на „чистата литература”, свободна от идеологически наслоявания и съответно годна за построяване на нов литературен канон. Онова, което изследователят предлага, е внимателно четене на конкретните начини, по които литературните произведения използват, имитират, преобръщат и пародират, но понякога и преутвърждават доминиращия идеологически дискурс. В няколко от главите на монографията новоисторическият проект по историзирането на

литературните текстове е осъществен като демаскиране на скритата романтическа подложка, парадоксално свързваща комунистическата идеология и „чистите поети“ от типа на Фотев. Анализът на Ефтимов показва как именно отхвърлянето на романтическата традиция от поети като Константин Павлов, Николай Кънчев, Цветан Марангозов е онова, което ги маргинализира в официалната литературна публичност, а от друга страна, ги прави продуктивни за новите насоки в българската поезия след 80-те години на XX в.

Втората посока, в която се разгръща изследователският метод на Йордан Ефтимов, е стиливият и поетологичен анализ. С изключителна вещина са анализирани поетическите механизми в творбите на Екатерина Йосифова, Иван Теофилов, Цветан Марангозов... По този начин е компенсирана заложената в новоисторизма склонност към изравняване на литературните и нелитературните текстове. Трябва да се подчертае, че анализът на литературната специфика на текста (функции на тропите, интертекстуални препратки, конотативни обвързвания и т.н.) на свой ред е историзиращ, тъй като се занимава с ефекта на похватите върху исторически формиран тип читател. Литературноисторическият тълкувателен проект на Йордан Ефтимов дискретно спори с придобилия популярност и наложил се в учебниците по литература стремеж да се откриват „универсални“, т.е. надисторични образи и символи в литературния текст. На концептуално равнище онова, което обединява „радикалния“ новоисторически прочит и „консервативния“ поетологичен анализ при Ефтимов е страстта към внимателно четене, избягващо клопките на бързите класификации, оценки и описания. На едно място, по повод дебата за 1968 г., Йордан Ефтимов пише за „опасността обобщението да надделее над истината“. Преодоляването на тази опасност може да бъде изведено като императив в цялостното научно творчество на Йордан Ефтимов.

Научните текстове на Йордан Ефтимов са издържани в ефектен, реторически високо обработен стил, в който водещи са резките смени на ракурса, осигурени от поставянето на изследвания текст в нови и неочаквани теоретични и културни контексти. В „Поетика на съгласието и несъгласието“ често пъти изследваният български автор е разгледан в светлината на актуален теоретичен или политически дебат – например „ренесансът“ на символистката поетика при Иван Мирчев и Иван Хаджихристов е въведен през дебата за 1968 г. в европейската и североамериканска публичност, а „Безразличният“ на Цветан Марангозов е интерпретиран с аналитична техника, проиграваша метода на Ролан Барт в „S/Z“. Осъществено е едно де-

провинциализиране на българската литература, и то именно в периода, за който се приема, че литературата в най-голяма степен е била подвластна на извънлитературни изисквания. Това де-провинциализиране е осъществено най-вече благодарение на уменията на Ефтимов да покаже скритите философски и метафизични залози в литературните текстове – скрити, защото се съдържат не като теза, а като функция от пресичането на кодове и семантични пластове. Неколкократно в монографията се появява думата „антропология“ – защото тук на литературата се гледа като на практика, набавяща нещо същностно за човешките същества, каквото е изразяването на неизразимото или артикулирането на безкрайното чрез ограниченото.

„Поетика на съгласието и несъгласието“ е написана със специфични стилови превключвания и собствен ритъм. Някои от главите оставят впечатление за недовършеност, стоят като фрагменти. На места има спорни и дори неудържими твърдения – като например това, че потокът на съзнанието е въведен в българската проза от Васил Попов с „Корените“ през 1967 г. (Съществуват неоспорими доказателства, че „потокът на съзнанието“ при Васил Попов и Йордан Радичков е предмет на дискусии и нападки още през първата половина на 60-те). Въпреки грапавините обаче това е монография, която се откроява както с вещината на литературоведския анализ, така и със способността за неравнодушно обсъждане на литературни текстове от втората половина на ХХ в. Йордан Ефтимов не позволява тази част от литературното ни наследство да бъде погребана от безразличието. А това е колкото научно, толкова и интелектуално и морално постижение.

2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации, направени след назначаването на академичната длъжност „гл. асистент“

В приложената самооценка е отразена богатата публикационна активност на Йордан Ефтимов след 2008 г. Особено важен е изданието през 2010 г. сборник „Двойното дъно на класиката: От Ботев и Вазов до Йовков и Далчев“, в което авторът предлага серия от нетрадиционни интерпретации на ключови автори и произведения от българския литературен канон. Йордан Ефтимов е публикувал и множество други текстове, посветени на проблеми от българската възрожденска литература, символизма, съвременната българска и световна литература. Във всеки един от тях прави впечатление уменията да се атакуват удобните класификационни схеми, „подреждащи“

литературните текстове и техните интерпретации в полето на социалния конформизъм. Критичната дистанция към рецептивните стереотипи, проведена в публикациите на Ефтимов, е много съществен принос в методологическото и инструментално обновяване на българското литературознание.

3. Цитиране от други автори

Важността на изследванията на Йордан Ефтимов се потвърждава от тяхното цитиране от други автори – за последните пет години са отчетени 23 цитирания с h-индекс 1.67.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката

Д-р Йордан Ефтимов е организатор и участник в множество еднократни и продължаващи научни проекти: „Годините на литературата“ (ръководител: доц. дфн Пламен Дойнов), „Литературата на Народна република България (1946–1990)“, Литературно-историческата школа на НБУ (ръководител проф. Михаил Неделчев). Завидна е енергията, с която д-р Ефтимов организира различни научни конференции и семинари и подготвя като редактор сборниците, включващи представените доклади.

II. Учебна и преподавателска дейност

1. Аудиторна и извънаудиторна заетост (работа в електронния обучителен модул "MOODLE – НБУ", осигуряване на студентски практики и стажове и др.)

Йордан Ефтимов редовно е преизпълнявал нормата за аудиторна и извънаудиторна заетост. Предлаганите от него курсове са атрактивни и предпочитани от студентите. Ръководител е на множество дипломни работи на студенти с интересни и приносни теми. Участва активно в електронния обучителен модул „MOODLE – НБУ“.

2. Работа с Еразъм студенти

Йордан Ефтимов подготвя договор с Ягелонския университет (Полша) по програма „Еразмус“, който е сключен през 2013 г. Договорът функционира успешно с размяна на преподавател и студенти.

3. Оценки от анкетите на студентите

Преподавателската дейност на Йордан Ефтимов се оценява високо от неговата студентска аудитория.

III. Административна и обществена дейност

1. Участие в колективни органи на управление на НБУ

Йордан Ефтимов е член на съвета на департамент „Нова българистика“ в НБУ. През 2012 г. той е директор на бакалавърска програма „Българистика“. Отговорник е на департамент „Нова българистика“ за библиотеката на НБУ.

2. Обществена активност

Йордан Ефтимов е известен български интелектуалец, отстояващ своите позиции по културни и обществено-политически въпроси в медиите. Дългогодишен редактор във в. „Литературен вестник“, член на редакционната колегия на списание „Език и литература“ и сп. „Гранта“.

3. Привличане на студенти в програмата

Като член на съвета на департамент „Нова българистика“ Йордан Ефтимов е постоянно ангажиран с привличането на нови студенти и е допринесъл за повишения интерес към програмите на Департамента.

IV. Лични впечатления от кандидата

Йордан Ефтимов е изключително комуникативна личност, умее да работи в екип и е надарен с безспорна харизма.

V. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Пожелавам на д-р Йордан Ефтимов да не губи досегашната си енергия и дисциплина в научните си занимания.

Заклучение

На базата на оценката на качествата му на учен и преподавател убедено предлагам д-р Йордан Ефтимов – единствен кандидат в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (теория и история на литературата), обявен в ДВ бр. 23/27.03.2015 г. – да бъде допуснат

и избран за „доцент“ от Академичния съвет на НБУ. Ще гласувам положително за избирането му на академичната длъжност „доцент“.

10.07.2015 г.

доц. д-р Бойко Пенчев